

KULTUR I NATUR

NATUR- & KULTURSLINGA I RYDEBÄCK

Rydebäcks villaområde

Ett villaområde växer fram på pappret

1963 sålde familjen Heise/Hage, som ägt Rydebäcks gård sedan 1880, hela egendomen till ett nybildat konsortium bildat av tre stora byggbolag, Göran Bengtsson Byggnads AB i Helsingborg, Byggnadsfirman Edvin Lundin AB i Landskrona och AB Skånska Cementgjuteriet i Malmö. De hade planer på att förvandla egendomen till ett nytt stort villaområde, med 700 villor för 5 000 invånare, en sovstad i Vallåkra kommun på behagligt avstånd från både Helsingborg och Landskrona.

Uppdraget med att göra en stadsplan lämnades till Eglers stadsplanebyrå i Lund. I februari 1964 presenterades en stadsplan upprättad av de båda arkitekterna Fred Forbat och Stefan Romare. Den omfattade den första utbyggnadsetappen, avgränsat av Rydebäck i norr, Rydebäcks gård i väster, Ytterövägen i söder och Storövägen i öster. Kort därefter fick Småhusbyrån, ett arkitektkontor knutet till Skånska Cementgjuteriet, uppdraget att göra ritningar till olika byggnadstyper för Rydebäck. Arkitekten Ingemar Wennström presenterade ett förslag med fem huvudtyper omfattande friliggande villor, atriumhus, kedjehus och radhus. I april 1965 lämnades de första byggloven för Rydebäcks villaområde och kort därefter satte byggandet igång. Innan byggandet av första etappen kom igång hade en av byggherrarna, Edvin Lundin, lämnat konsortiet. De övriga två delade upp området sinsemellan så att Göran Bengtsson byggde norra delen och Skånska Cementgjuteriet, genom sitt dotterbolag Fastighets AB Sulcus, byggde södra delen. Gränsen områdena emellan gick strax söder om Rydebäcks allé.

Etapp I: 1965-70

När de första husen stod färdiga på våren 1966 möttes de av stor förundran av såväl press som allmänhet. Det var inga problem att få husen sålda, så byggandet fortsatte i hög takt till första etappen var fullt utbyggd 1968. Under de första åren saknades så gott som all service i området. Endast den lilla lågstadieskolan intill gården, Krokaskolan, hann stå färdig under 1960-talet. Mitt emot Krokaskolan fanns under några år Rydebäcks första postkontor och den s.k. startbutiken. Under 1970-talet byggdes servicen successivt ut, både offentlig och kommersiell, i Rydebäck. En ungdomsgård i det ombyggda Krokahuset stod färdig kring 1970 och två år senare byggdes den första barnstugan i Rydebäck.

Bebyggelsen i den första etappen var av blandad karaktär, om än i sin helhet starkt präglad av modernismens arkitekturideal. Arkitekten hämtade mycket inspiration från den danska s.k. täta och låga stilen. Det blev särskilt tydligt i de gula tegelhusen med plana eller flacka tak. Även atriumhusen fick stora likheter med samtida danskt byggande i t.ex. Albertslund utanför Köpenhamn. Andra hus, som de mexitegelklädda kedjehusen med gavlna mot gatan, hade tydliga rötter i byggande på

svenska bruksorter. Förutom att några hus fick fasader av tegel dominerade moderna byggnadsmaterial. Taken var övervägande klädda med eternit och i bl.a. atriumhusen var ytterväggarna av prefabricerade betongelement.

Etapp II: 1971-73

Den andra etappen av Rydebäck, som tillkom åren 1971-73, bestod av kedjehus och friliggande villor vilka byggdes på området öster om Storövägen. Arkitekt var liksom tidigare Småhusbyrån i Malmö och arkitektoniskt sett var husen en försiktig utveckling av de byggnadsideal som präglade första etappen. Tegel och träpanel var genomgående som fasadmateriell och nytt var t.ex. de höga sadeltak vilka gjorde vindsinredningar möjliga. Man slutade använda eternit som taktäckningsmaterial och istället användes betongpannor.

Etapp III-V: 1973-88

I och med att den tredje etappen av Rydebäcks villaområde påbörjades 1973 inleddes ett byggande som kom att innefatta en rad olika från varandra vitt skilda byggnadstyper och stilar. Åren 1973-80 bebyggdes ett stort område söder om Ytterövägen, mellan Värmdögatan

i väster och Sandövägen i öster. Inom detta området rymmer flera mindre delområden. Först byggdes kvarteren med de s.k. Skånelängorna intill Sandögatan. Genom sin stil med referenser till traditionellt skånskt byggande bröt de starkt mot de första etapperna av Rydebäck. Att dessutom samma arkitektkontor stod bakom även dessa hus visar hur radikalt arkitekturen ändrades i början av 1970-talet. De modernistiska idealen ersattes av mera traditionellt tänkande med fokus på genuina material som tegel och trä. Det stela formspråket under modernismen lättades upp med mera organiska former. Färgskalan var genomgående mörk med laserat trä och spröjsade fönster blev åter på modet.

De nya arkitekturidealerna blev särskilt tydliga i husen söder om Ytterövägen som byggdes i omgångar åren 1976-80. Här uppfördes Rydebäcks första hus i två hela våningar och till skillnad från de tidigare husen byggdes de som hyreslägenheter respektive bostadsrätter. Parallellt med byggandet av flerbostads- och radhusen vid Ytterövägen tillkom de täta villakvarteren mellan Tjärö- och Värmdögatorna. I slutet av 1980-talet, som en fortsättning på 1970-talsprojekten, bebyggdes kv. Alhällan intill Rydebäcks centrum. Stilmässigt var de en postmodernistisk variant av husen vid Ytterövägen.

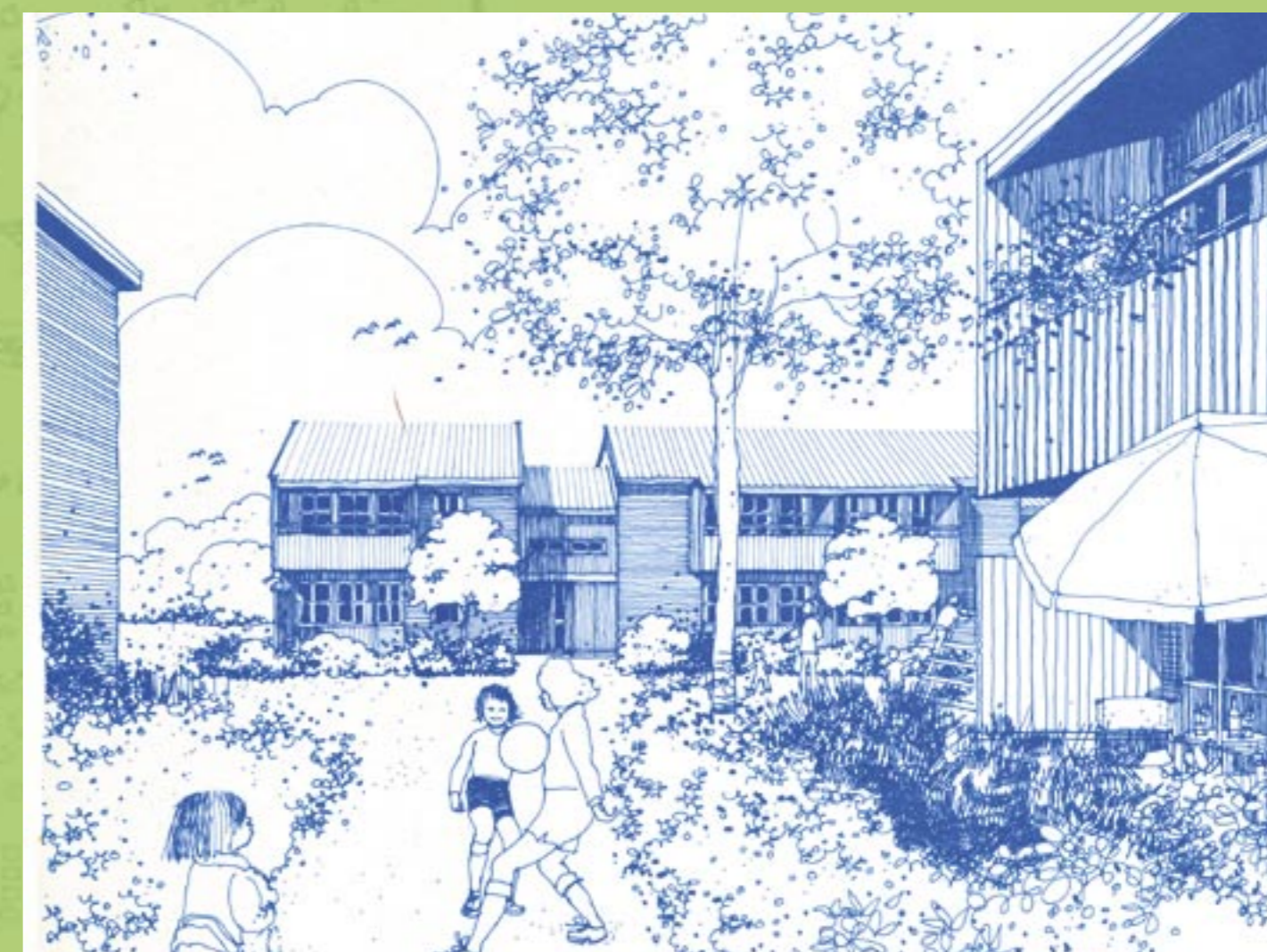
Från 1974 och några år framåt byggdes servicen i Rydebäck snabbt ut. Första delarna av både Rydebäcks skola och det intilliggande Rydebäcks centrum stod färdiga 1974. Centrals första två byggnader inrymde från början snabbköp, post, bibliotek och några småbutiker. Åren 1974-77 tillkom ytterligare ett par barnstugor i Rydebäck och 1979 byggdes församlingshemmet med ett amfiteaterliknande kyrkorum under öppen himmel intill. 1980 och -84 byggdes Rydebäcks skola ut och 1981 utvidgades Rydebäcks centrum med en byggnad för mödravårdscentralen och en pizzeria & gatukök. Idrottshallen

stod färdig 1980 och slutligen byggdes 1981-82 en parklek invid Heabäcken. Samtliga dessa byggen var mer eller mindre nyttobyggnader utan några arkitektoniska särdrag.

Fortunahyllan 1989-2004

Redan i början av 1970-talet fanns planer för bebyggande av kvarteret väster om Värmdögatan, men efter den stora utbyggnaden i slutet av decenniet gick luften ur marknaden. Det var först i och med högkonjunkturen i slutet av 1980-talet som byggandet i kv. Granholmen påbörjades. Till följd av den snabbt därefter uppkomna konjunkturnedgången avstannade snart byggandet. Först i slutet av 1990-talet återupptogs det igen och då med delvis nya byggherrar. Alltsedan villaområdets tillkomst hade husen byggts av omväxlande Göran Bengtsson Byggnads AB och Skånska Cementgjuteriet, men då det förra bolaget försvann i en konkurs i 1990-talets lågkonjunktur fick nya byggherrar plats på arenan. Inte heller arkitekterna bakom husen i kv. Granholmen var desamma som tidigare. Småhusbyrån lades ner på 1980-talet, men fick en indirekt fortsättning i SKA arkitekter. De fick rita flera hus i kv. Granholmen liksom en tidigare medarbetare på Småhusbyrån, arkitekten Bertil Mernsten.

Arkitekturen i kv. Granholmen fick ett typiskt 1990-talsnitt med en blandning av olika stilar; postmodernism, uppblandad med nymodernism och ekologisk arkitektur präglad av kretsloppstänkande och traditionella byggmetoder. Även om envåningshusen dominerade, fick ett flertal av husen förhöjda sido- eller mittpartier. Liksom tidigare var en stor del av husen kedjehus och radhus, men de här byggdes också parhus.

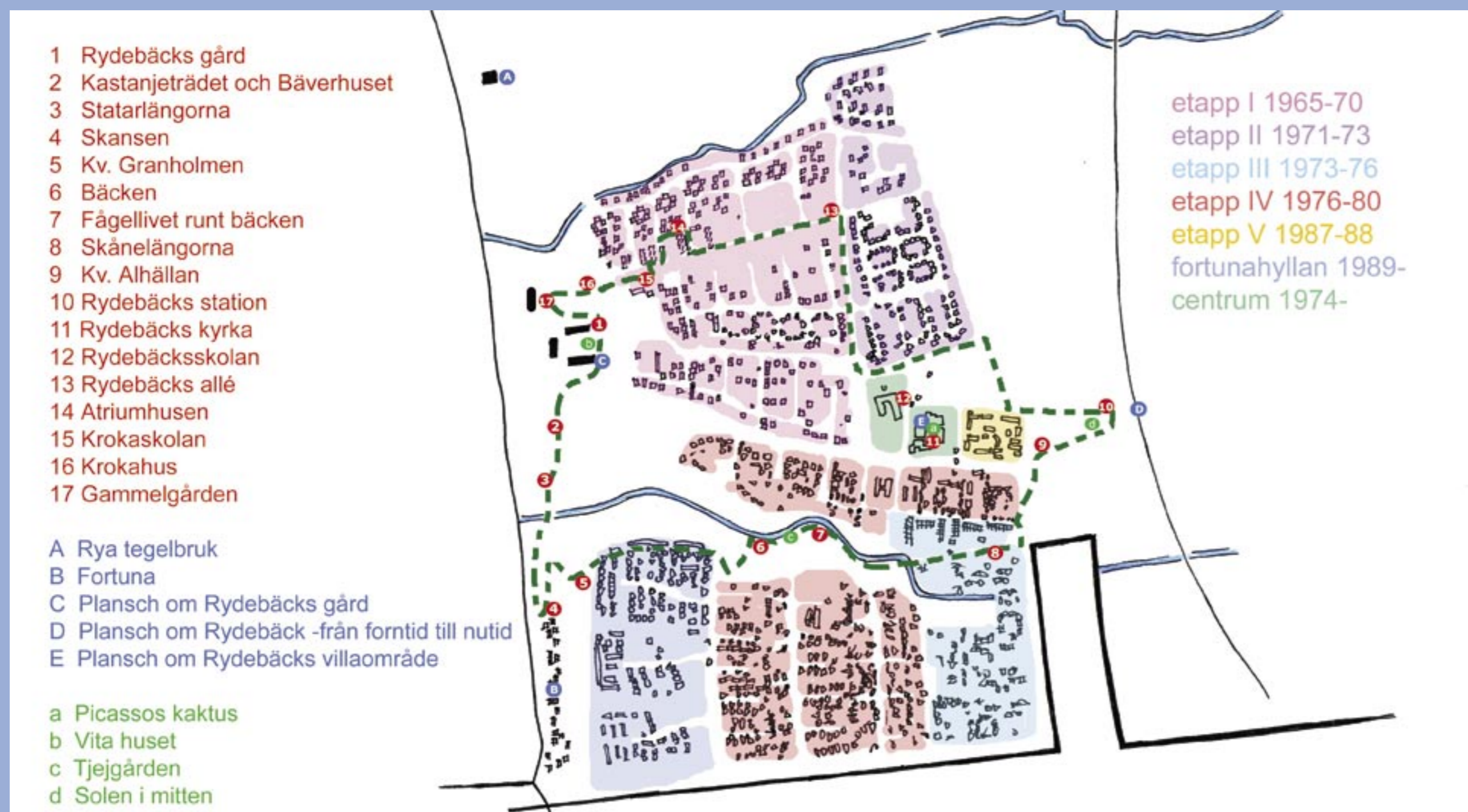

Ett nytt Rydebäck tar form i vision och verklighet

Från det att byggkonsortiet började bygga villor på Rydebäcks gårds marker blev själva gårdsanläggningen alltmer en belastning. Under 1980-talet förföll byggnaderna och efter att planer på ombyggnad till en kursgård åt LO skrinlagts vilade tidvis ett rivningshot mot delar av gårdens byggnader. Det var först när Stefan Hjertmer köpte Rydebäcks gård i slutet av 1990-talet som den sakta började resa sig ur sin törnrosasömn. Ungefär samtidigt gav sig Sigbritt och Lennart Nilsson i kast med att rusta den likaledes förfallna Gammelgården.

Av stor vikt för att utveckla Rydebäck var tillkomsten av stationen vid den nya Väst kustbanan, som öppnade 2000. Även byggandet av Rydebäcks kyrka åren 1994-95, 20 år efter de första planerna, bidrog till att skapa livskraft i samhället. De senaste åren har flera storstilade projekt lagts fram för Rydebäcks framtida utbyggnad av vilka några än så länge fått läggas på is. Om- och tillbyggnaden av Rydebäcks centrum med nybyggnad av hyreshus i upp till sju våningar är ett projekt som nyligen gått från idé till verklighet.

Adam Katzeff

Natur- och kulturslingan har utformats av NU-projektet i samarbete med boende i Rydebäck.

Illustrationer från broschyrerna *Rydebäcks Gård information Nr 1 nov 1965* och *Bo i Rydebäck, flerfamiljshus kn. bredhäll. Översiktskartan ritad av Johan Lahti. Layout av itahl illustrated. Tryck: Abetryck.*